

Č. j.: MV- 99791-1/PO-OKR-2018

Počet listů: 52

Metodická pomůcka pro rozvoj a realizaci preventivně výchovné činnosti

Praha 2018

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Působnost jednotlivých orgánů a institucí v oblasti výchovy a vzdělávání obyvatelstva plynoucí z platných právních norem	3
2.1 Ministerstvo vnitra	3
2.2 Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR....	4
2.3 Hasičský záchranný sbor kraje	4
2.4 Orgány kraje	5
2.5 Orgány obce.....	6
2.6 Právnícké a podnikající fyzické osoby	6
2.7 Nestátní neziskové organizace	7
2.8 Fyzické osoby.....	8
3. Přístupy ke vzdělávání a přípravě populace uplatňované v sousedních státech	8
3.1 Německo.....	8
3.2 Rakousko	9
3.3 Polsko.....	10
3.4 Slovensko.....	12
4. Subjekty podílející se na výchově a vzdělávání obyvatelstva	13
5. Vymezení a charakteristika cílových skupin.....	14
5.1 Děti a školní mládež.....	15
5.2 Dospělé obyvatelstvo v produktivním věku	15
5.3 Senioři	16
5.4 Cizinci	17
5.5 Osoby invalidní a se zdravotním postižením.....	18
6. Metody a formy výchovy a vzdělávání obyvatelstva	18
6.1 Pravidelné vzdělávání obyvatelstva	18
6.1.1 Výuka v rámci vzdělávacího systému	19
6.1.1.1 Předškolní vzdělávání	19
6.1.1.2 Základní vzdělávání	19
6.1.1.3 Střední vzdělávání	20
6.2 Další formy působení na obyvatelstvo	22
6.2.1 Média	22
6.2.1.1 Internet	22
6.2.1.2 Intranet.....	24
6.2.1.3 Sociální síť	24

6.2.1.4	<i>Aplikace pro mobilní telefony a tablety</i>	26
6.2.1.5	<i>Rozhlasové vysílání</i>	26
6.2.1.6	<i>Televizní vysílání</i>	27
6.2.1.7	<i>Tisková média</i>	28
6.2.1.8	<i>Spoty v kině</i>	30
6.2.2	<i>Vývěsky/úřední desky</i>	30
6.2.3	<i>Univerzity třetího věku</i>	31
6.2.4	<i>Instruktáže</i>	32
6.2.5	<i>Besedy</i>	32
6.2.6	<i>Informační a poradenská centra a vzdělávací zařízení</i>	33
6.2.7	<i>Praktická příprava, vědomostní a dovednostní soutěže</i>	33
6.2.8	<i>Letáky</i>	34
6.2.9	<i>Pomocné materiály</i>	35
7.	<i>Checklisty jednotlivých cílových skupin</i>	36
7.1	<i>Mateřská škola</i>	37
7.2	<i>Základní škola 1. stupeň</i>	38
7.3	<i>Základní škola 2. stupeň</i>	39
7.4	<i>Střední škola</i>	40
7.5	<i>Dospělá populace</i>	42
7.6	<i>Senioři</i>	44
	<i>Příloha</i>	46
	<i>Vybrané programy podporované nebo realizované HZS ČR</i>	46
	<i>Asociace „Záchranný kruh“</i>	46
	<i>Program Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva</i>	46
	<i>Program "Vaše cesty k bezpečí"</i>	47
	<i>Příprava invalidních osob a osob se zdravotním postižením</i>	47
	<i>Příprava seniorů</i>	47
	<i>Požární ochrana bezdomovců</i>	48
	<i>Spolupráce se spolkem Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska</i>	48
	<i>Spolupráce s Centrem pro bezpečný stát</i>	48
	<i>Přehled základních norem legislativní a nelegislativní povahy ve vztahu k dotčeným orgánům</i>	
	50	

1. Úvod

Výchova a vzdělávání jsou úzce vázány na začlenění problematiky ochrany obyvatelstva do systému vzdělávání na školách, který umožňuje dlouhodobě působit na jedince formou pravidelné a povinné výuky. Na školní vzdělávání jsou nadstavbově napojeny programy vybraných institucí, které při realizaci těchto činností spolupracují. V podmínkách Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „HZS ČR“) se jedná o tzv. preventivně výchovnou činnost. Jako případný nástroj pro přípravu obyvatelstva v podmínkách HZS ČR vznikl materiál „Metodická pomůcka pro rozvoj a realizaci preventivně výchovné činnosti“, který navazuje na Pokyn č. 6/2015 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 4. 2.2015 k realizaci preventivně výchovné činnosti u Hasičského záchranného sboru České republiky. Bližší zaměření pak specifikují plány preventivně výchovné činnosti (Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky a hasičských záchranných sborů krajů) vydávané na daný kalendářní rok.

Materiál obsahuje základní výčet cílových skupin, nejužívanější formy výuky a vzdělávání obyvatelstva, základní cíle, kterých má být edukací dosaženo a jednotlivé checklisty pro cílové skupiny, jež představují základní okruhy, které by měl přednášející s cílovou skupinou probrat.

K docílení efektivního a účelově zaměřeného působení na obyvatelstvo, je nutné vybírat metody a formy tak, aby byly zohledněny jak specifické potřeby jednotlivých cílových skupin, tak specifika a možnosti jednotlivých realizátorů PVČ.

2. Působnost jednotlivých orgánů a institucí v oblasti výchovy a vzdělávání obyvatelstva plynoucí z platných právních norem

2.1 Ministerstvo vnitra

Je ústředním orgánem státní správy mimo jiné i pro požární ochranu, krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“). Tato působnost vyplývá ze zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

Ministerstvu vnitra-generálnímu ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „MV-GŘ HZS ČR“) je stanoven Organizačním řádem Ministerstva vnitra (NMV č. 37, čl. 13 ze dne 14. července 2010, ve znění pozdějších úprav) předmět činnosti v oblasti:

- požární ochrany,
- integrovaného záchranného systému,
- krizového plánování a příprav,
- civilního nouzového plánování,
- ochrany obyvatelstva.

a) MV-GŘ HZS ČR je dle ustanovení § 24 zákona o požární ochraně, ukládána povinnost stanovit zaměření preventivně výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany a podílet se na jejím zabezpečování.

b) MV-GŘ HZS ČR dále podle § 7, zákona o IZS organizuje:

- instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva,
- stanovuje způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení.

Dle ustanovení je MV-GŘ HZS ČR mimo jiné stanovena povinnost zpracovat koncepci ochrany obyvatelstva, organizovat instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva. Prováděcím právním předpisem, kterým je vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva je stanoven způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení. Informování se uskutečňuje zejména hromadnými informačními prostředky, letáky a informačními brožurami, ukázkami činnosti IZS, nebo besedami s obyvatelstvem.

c) MV-GŘ HZS ČR dále podle § 10, zákona krizového zákona organizuje:

- instruktáže a školení a podílí se na přípravě k získání zvláštní odborné způsobilosti zaměstnanců orgánů krizového řízení.

2.3 Hasičský záchranný sbor kraje

Dle § 26 zákona o požární ochraně HZS kraje mimo jiné zabezpečuje na úseku požární ochrany:

- PVČ,
- propagační činnost,

- ediční činnost.

HZS kraje dle § 10 zákona o IZS mimo jiné:

- organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva. K tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení,
- sjednocuje postupy obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a územních správních úřadů s krajskou působností v oblasti ochrany obyvatelstva.

Dle § 12 zákona o IZS plní HZS kraje vybrané úkoly obecního úřadu obce s rozšířenou působností:

- seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.

V ustanovení § 1 zákona o HZS ČR je stanoveno, že HZS ČR plní úkoly v rozsahu a za podmínek stanovenými výše uvedenými zvláštními právními předpisy.

2.4 Orgány kraje

Dle § 10 zákona o IZS zajišťují orgány kraje přípravu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva.

Krajský úřad při výkonu státní správy za tímto účelem:

- organizuje součinnost mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a dalšími správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového plánu integrovaného záchranného systému, zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními,
- sjednocuje postupy obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a územních správních úřadů s krajskou působností v oblasti ochrany obyvatelstva.

Výše uvedené úkoly orgánů kraje plní HZS kraje zřízený podle zvláštního zákona.

Dle § 25 zákona o prevenci závažných havárií krajský úřad zpracovává a poskytuje informaci veřejnosti v zóně havarijního plánování o nebezpečí závažné havárie, včetně možného domino efektu, o preventivních bezpečnostních opatřeních, opatřeních na zmírnění dopadů a o žádoucím chování obyvatel v případě vzniku závažné havárie. Krajský úřad projedná s provozovatelem jeho účast při zpracování informace.

2.5 Orgány obce

Orgány obce dle § 15 zákona o IZS zajišťují připravenost obce na mimořádné události a podílejí se na provádění záchranných a likvidačních prací a na ochraně obyvatelstva.

Obecní úřad při výkonu státní správy za tímto účelem:

- organizuje přípravu obce na mimořádné události,
- seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva.

Za tímto účelem organizuje jejich školení.

Obec a obecní úřad dle § 29 zákona o požární ochraně, organizuje preventivně výchovnou činnost.

Starosta obce dle § 21 krizového zákona zabezpečuje varování a informování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím a vyrozumění orgánů krizového řízení, pokud tak již neučinil hasičský záchranný sbor kraje.

Obecní úřad dle §10 odst. 2 krizového zákona seznamuje právnické a fyzické osoby v místě obvyklým s charakterem možného ohrožení, připravenými krizovými opatřeními a se způsobu jejich provedení.

2.6 Právnické a podnikající fyzické osoby

Právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, pokud jsou zahrnuty krajským úřadem do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu, jsou povinny v souladu s § 23 odst. 1 písm. b) zákona o IZS (a odkazem na § 24 odst. 1 písm. b) zákona o IZS) zajistit vůči svým zaměstnancům dotčeným předpokládanou mimořádnou událostí informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních; varování, evakuaci, popřípadě ukrytí; organizování záchranných prací a organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.

Dle § 16 zákona o požární ochraně, jsou právnické osoby a podnikající fyzické osoby provozující činnosti uvedené v § 4 odst. 2 nebo 3 tohoto zákona povinny (činnosti se zvýšeným a vysokým požárním nebezpečím):

- zabezpečit pravidelné školení zaměstnanců o požární ochraně a odbornou přípravu zaměstnanců zařazených do preventivních požárních hlídek, jakož i preventistů požární ochrany (povinnost školení zaměstnanců o požární ochraně se vztahuje na všechny fyzické

osoby, které jsou v pracovním nebo jiném obdobném poměru k právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě). Školení se provádí zvlášť pro vedoucí zaměstnance a zvlášť pro ostatní zaměstnance,

- zabezpečit pro fyzické osoby, které se příležitostně zdržují na pracovištích právnických osob nebo podnikajících fyzických osob, školení o požární ochraně v případě, jestliže tyto osoby vykonávají činnosti uvedené v § 4 odst. 2 a 3 zákona o požární ochraně nebo přicházejí do styku s těmito činnostmi.

Dle § 156 zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon, je držitel povolení k vykonávání činností souvisejících s využíváním jaderné energie a k vykonávání činností v rámci expozičních situací, k nimž je stanovena zóna havarijního plánování, povinen poskytovat obyvatelstvu v zóně havarijního plánování základní informace pro případ radiační havárie a pravidelně je aktualizovat; základní informace pro případ radiační havárie lze poskytnout nebo aktualizovat jen na základě souhlasného vyjádření Úřadu, Hasičského záchranného sboru České republiky a hejtmána kraje.

Dle § 102 zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb.) je zaměstnavatel povinen přijmout opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí, jako jsou havárie, požáry a povodně, jiná vážná nebezpečí a evakuace zaměstnanců včetně pokynů k zastavení práce a k okamžitému opuštění pracoviště a odchodu do bezpečí; při poskytování první pomoci spolupracuje s poskytovatelem pracovnělékařských služeb. Zaměstnavatel je povinen zajistit a určit podle druhu činnosti a velikosti pracoviště potřebný počet zaměstnanců, kteří organizují poskytnutí první pomoci, zajišťují přivolání zejména poskytovatele zdravotnické záchranné služby, Hasičského záchranného sboru České republiky a Policie České republiky a organizují evakuaci zaměstnanců. Zaměstnavatel je povinen zajistit ve spolupráci s poskytovatelem pracovnělékařských služeb jejich vyškolení a vybavení v rozsahu odpovídajícím rizikům vyskytujícím se na pracovišti.

2.7 Nestátní neziskové organizace

Občanská sdružení (nyní spolky, aj.), veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany dle § 75 zákona o požární ochraně pomáhají při plnění úkolů na úseku požární ochrany zejména tím, že se podílejí na činnosti směřující k předcházení nebo eliminaci ztrát při požárech, zejména na PVČ mezi občany a mládeží.

2.8 Fyzické osoby

Fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech (§ 25 zákona o IZS). Fyzická osoba pobývající na území České republiky má právo na nezbytné informace o připravovaných krizových opatřeních k ochraně jejího života, zdraví a majetku (§ 31 krizového zákona).

3. Přístupy ke vzdělávání a přípravě populace uplatňované v sousedních státech

Autor: Mgr. et Mgr. František Paulus

Ve většině vyspělých států je patrný trend stále většího důrazu kladeného na zvyšování participace občanů na zajišťování jejich vlastní bezpečnosti. Zvyšování schopnosti sebeochrany a vzájemné pomoci je motivováno snahou snížit závislost obyvatelstva na institucionalizované formě pomoci a tím budovat aktivní resilientní společnost.

Obecně platí, že v zákonech upravujících problematiku ochrany obyvatelstva není v převážné většině zemí explicitně zakotvena povinnost účastnit se programů cílených právě na posilování kompetencí sebeochrany a vzájemné pomoci. Ve vztahu k přípravě studující populace lze identifikovat případy, kdy zvyšování úrovně sebeochrany a vzájemné pomoci je de iure součástí vzdělávacích témat. Příprava a vzdělávání ostatních skupin obyvatelstva však není povinná, stejně jako v případě ČR, a tak zájem o akce edukačního charakteru je podmíněn jejich atraktivitou a dostatečně efektivní medializací.¹

3.1 Německo

Současný strategický dokument z oblasti ochrany obyvatelstva² přijatý v roce 2016 vnímá způsobilost obyvatelstva k sebeochraně a svépomoci do té doby, než nastoupí kvalifikovaná, organizovaná pomoc jako základ civilní ochrany. Dle § 5 zákona o civilní ochraně a pomoci při katastrofách³ náleží problematika sebeochrany do kompetence obcí. Obce pak mohou při vlastní realizaci aktivit spolupracovat s organizacemi blíže specifikovanými § 26 tohoto zákona. V daném

¹ Šilhánek, B. Sebeochrana a vzájemná pomoc. *Zpravodaj civilní ochrany*. 1999, roč. 31, č. 4 s. 10 – 12.

² Konzeption Zivile Verteidigung. [online]. [cit. 2016-06-06]. Dostupné z: <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2016/konzeption-zivile-verteidigung.html>

případě se jedná o organizace tzv. pomocných služeb, např. Německý červený kříž, Německá společnost pro záchranu života a jiné.

Ve vztahu ke zvyšování všech populačních skupin byl do roku 1997 v Německu činným Spolkový svaz pro sebeochranu⁴. Koordinační úlohu na celostátní úrovni ve vztahu k preventivně výchovnému působení na obyvatelstvo tedy v současnosti plní Spolkový úřad pro ochranu obyvatelstva a pomoc při katastrofách při spolkovém ministerstvu vnitra.

Pro vzdělávání a přípravu studující populace není stanoven jednotný přístup. Systém přípravy a vzdělávání vychází z federalistického principu a je tedy respektována autonomie spolkových zemí. Vzdělávání je v jednotlivých spolkových zemích řízeno spolkovými vládami; učební osnovy a klíčové dokumenty edukační reality se mnohdy v jednotlivých zemích značně odlišují. Spolková vláda pouze koordinuje problematiku profesní přípravy, vědecký výzkum a podporuje rozvoj vysokých škol.⁵

Bezpečnostní tematika tedy zpravidla ani není součástí školních vzdělávacích programů a je řešena cestou mimoškolních aktivit. Stejně tak směrem k jiným populačním skupinám nejsou organizovány vzdělávací akce, kde by účast byla povinná. V zásadě jsou uplatňovány dvě základní formy působení na obyvatelstvo. První spočívá v aktivitách přímo realizovaných BBK. V daném případě se jedná zejména o vydávání edukačních materiálů a realizaci tematicky zaměřených osvětových kampaní. Druhá forma představuje nepřímé působení BBK, a to přes jednotlivé obce.

Role požárních služeb v oblasti sebeochrany je v Německu marginální a to již s ohledem na zákonné vymezení role spolupracujících organizací uvedených v § 26 zákona o civilní ochraně a pomoci při katastrofách.

3.2 Rakousko

Stejně jako v případě Německa, je rakouský přístup k problematice determinován skutečností, že spolek a jednotlivé spolkové země mají sdílené legislativní

³ *Gesetz über den Zivilschutz und die Katastrophenhilfe des Bundes* [online]. [cit. 2015-9-20]. Dostupné z: https://www.bbk.bund.de/SharedDocs/Downloads/BBK/DE/FIS/Zivilschutz-Katastrophenhilfegesetz.pdf?__blob=publicationFile

⁴ Linhart, P. & Šilhánek, B. *Nevládní organizace působící v ochraně obyvatelstva v některých evropských zemích*. Praha: MV – GŘ HZS ČR, 2009, 106 s. ISBN 978-80-86640-87-1.

⁵ *Komparativní analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích EU – ISCED 1, 2* [online]. [cit. 2015-9-20]. Dostupné z: https://www.clovekvtsni.cz/uploads/file/1360764270-an_KA3_komparace.pdf

kompetence. Jednotný federální přístup k legislativnímu vymezení kompetencí v oblasti přípravy a vzdělávání obyvatelstva v tématech ochrany obyvatelstva není v Rakousku stanoven.

Na federální úrovni je hlavním aktérem preventivně výchovného působení v oblasti ochrany obyvatelstva Rakouský svaz civilní ochrany (dále jen „Svaz CO“). Jedná se o veřejnoprávní neziskovou organizaci založenou již v roce 1961 a působící ve všech spolkových zemích. Činnost celkem 9 zemských svazů je na spolkové úrovni zastřešena svazem sídlícím ve Vídni.⁶

Ve vztahu ke vzdělávání a přípravě studující populace není na federální úrovni realizován vzdělávací program, který by otázky ochrany obyvatelstva zahrnoval. Směrem ke studující populaci jsou významné některé aktivity Svazu CO. V daném případě se jedná zejména o realizaci tzv. dětských bezpečnostních olympiád, které jsou pořádány již od roku 1998⁷. Jedná se o soutěže škol, které začínají na regionální úrovni a končí celostátním kolem. Průběh celé akce je moderován známými osobnostmi a doplněn řadou doprovodných aktivit. Vedle teoretických znalostí zde soutěžící prokazují také praktické dovednosti.

Směrem k působení na ostatní populační skupiny je pak opět klíčová role Svazu CO. Vedle rozsáhlých vydavatelských aktivit edukačních brožur a pořádání tematicky zaměřených informačních kampaní lze za klíčový považovat projekt tzv. bezpečnostních informačních center. Jedná se o společný projekt Svazu CO a Spolkového ministerstva vnitra. Uvedená centra jsou budována postupně od roku 1986 při jednotlivých obcích⁸. Jejich úkolem je informovat obyvatelstvo o rizicích v místě bydliště a o způsobech ochrany před nimi.

Činnost požárních služeb v procesu přípravy a vzdělávání obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva lze, stejně jako v případě Německa, považovat za marginální.

Z hlediska věcného zaměření předmětné problematiky je pro Rakousko charakteristické věnování zvýšené pozornosti bezpečnostním aspektům jaderně energetických zařízení a možným způsobům ochrany.

3.3 Polsko

Vzdělávání a příprava populace v oblasti ochrany obyvatelstva má právní oporu v zákonu z roku 1967 o všeobecné povinnosti obrany, a to především v části IV (oddíly 3 a 4)⁹ a dále

⁶ *Zivilschutz Österreich* [online]. [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: <http://www.zivilschutzverband.at/leitbild>

⁷ *Safety on Tour* [online]. [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: <http://www.safety-tour.at/safety-tour/aktuell>

⁸ *Zivilschutz in Österreich* [online]. [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Zivilschutz/skkm/siz/start.aspx

⁹ *Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. [online]. [cit. 2016-10-3]. <<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19670440220>>

v nařízení vlády z roku 1993 ke všeobecné sebeochraně¹⁰. Uvedené právní předpisy jsou stále de iure platné, neodpovídají však současným požadavkům, což platí i pro oblast vzdělávání a přípravy v předmětné oblasti.

Ve vztahu ke vzdělávání a přípravě studující populace byla po roce 2000 stále častěji diskutována otázka možného zavedení tematiky ochrany obyvatelstva do školní výuky. Uvedené iniciativy vedly k situaci, že ve vybraných regionech bylo postupně přistupováno k zavádění tematických celků souvisejících s ochranou obyvatelstva do výuky základních i středních škol. K tomuto kroku bylo přistoupeno například ve městě Kolobrzeg a ve stejnojmenném okrese, a to ve spolupráci odboru krizového řízení, ochrany obyvatelstva a obrany městského úřadu a vedení některých škol.¹¹

Předpisem relevantním s ohledem na vzdělávání a přípravu studující populace je nařízení z roku 2009 Ministra národního vzdělávání¹², které řeší implementaci ustanovení zákona o všeobecné povinnosti obrany z roku 1967 v oblasti týkající se vzdělávání.

Na školách poskytujících primární vzdělávání není problematika vyučována jako samostatný předmět. Nejdříve je zprostředkována integrovaně, jako součást jiných výukových předmětů¹³. Na sekundárním stupni vzdělávání je v rozsahu jedné vyučovací hodiny týdně zaveden předmět „Výchova k bezpečnosti“, jehož obsahem je široce chápaná problematika ochrany obyvatelstva s cílem vybavit studenty vědomostmi a znalostmi nutnými pro racionální chování v krizových situacích všeho druhu¹⁴.

Ve vztahu ke vzdělávání a přípravě ostatních skupin populace, resp. ve vztahu k všeobecné svépomoci, je v souladu s vládním nařízením z roku 1993 ke všeobecné sebeochraně klíčová role obcí a výrobně hospodářských subjektů. Dle uvedeného předpisu by v pětiletém cyklu, a to maximálně dvakrát ročně, měla probíhat základní školení v předmětné oblasti v rozsahu do 4 hodin v pracovních dnech a do 8 hodin ve dnech pracovního volna.

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności. [online]. [cit. 2016-10-3]. <<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19930910421>>

¹¹ Monitor zahraničního odborného tisku 1/2003 [online]. [cit. 2016-7-10]. <<http://www.hzscr.cz/clanek/monitor-zahranicniho-odborneho-tisku.aspx>>

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie sposobu realizacji edukacji dla bezpieczeństwa. [online]. [cit. 2016-10-3]. <<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20091391131>>

¹³ Monitor zahraničního odborného tisku 2/2003 [online]. [cit. 2016-7-10]. <<http://www.hzscr.cz/clanek/monitor-zahranicniho-odborneho-tisku.aspx>>

¹⁴ EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA - Materiały pomocnicze dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych [online]. [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: http://www.kuratorium.opole.pl/images/aktualnosci/2015/4/edu_bezp_v3.pdf

Polsko tedy de iure disponuje zcela unikátním předpokladem pro rozvoj úrovně sebeochrany a vzájemné pomoci. Reálné výsledky a faktické dopady takto pojaté přípravy obyvatelstva však nejsou dohledatelné.

Ve vztahu k činnosti státní požární ochrany, jakožto hlavní výkonné složce zajišťující realizaci opatření ochrany obyvatelstva, lze v oblasti přípravy a vzdělávání populace uvést zejména aktivity realizované v rámci projektové činnosti.

Pro podporu osvětové činnosti v dané oblasti je od roku 2001 realizován program s názvem „Bezpečný život“. Jedná se o společný projekt Hlavního velitelství Státní požární ochrany a Švédské ligy civilní obrany. Program obsahuje 7 dílčích témat a je realizovaný v průběhu celého školního roku u dětí ve věku 6 – 10 let. Od zavedení výuky v problematice ochrany obyvatelstva je program využíván i v rámci školní edukace. Hlavní velitelství Státní požární ochrany garantuje některá jeho dílčí témata.¹⁵

3.4 Slovensko

Sdílený společensko-politický vývoj s Českou republikou, který trval až do 1. 1. 1993, se projevil některými společnými znaky, zejména zrušením systému přípravy a vzdělávání populace v oblasti ochrany obyvatelstva a jeho opětovným zaváděním v průběhu následujících let v rámci existence samostatného státu.

Předmětná problematika je v současnosti upravena zákonem č. 42 z roku 1994 o civilní ochraně obyvatelstva¹⁶. Předpis je relevantní z pohledu vzdělávání a přípravy všech populačních skupin a byl rozpracován vyhláškou č. 303 z roku 1996 o zabezpečování přípravy na civilní ochranu¹⁷.

Ve vztahu k přípravě a vzdělávání studující populace lze za předpoklad rozvoje systému považovat § 9 zákona o civilní ochraně obyvatelstva, na základě něhož Ministerstvo školství Slovenské republiky zabezpečuje, aby obsah výchovy a vzdělávání zahrnoval na všech druzích a typech škol v přiměřeném rozsahu také otázky civilní ochrany.

¹⁵ *National civil defence of Poland, News Bulletin*. [online]. [cit. 2016-9-20]. <<http://www.ock.gov.pl/>

¹⁶ *Zákon národnej rady Slovenskej republiky z 27. januára 1994 o civilnej ochrane obyvatelstva* [online]. [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/41693/1/2>

¹⁷ *Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky na zabezpečovanie prípravy na civilnú ochranu* [online]. [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: <http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/44626/1/2>

V současnosti je uvedená povinnost realizována prostřednictvím edukačního programu „Ochrana života a zdraví“. Výuka povinné tematiky Ochrany života a zdraví je zajišťována prostřednictvím vyučovacích předmětů státního vzdělávacího programu a za využití samostatných organizačních forem edukace – didaktických her a účelových cvičení.

U 1. – 4. ročníků základních škol probíhají tzv. didaktické hry, a to v trvání 4 hodiny za školní rok. Jejich realizaci předchází teoretická příprava v trvání 2 – 4 hodiny. U 5. – 9. ročníků základních škol probíhají tzv. účelová cvičení, a to 2 krát ročně v trvání po 5 hodinách. Jejich realizaci předchází teoretická příprava v rozsahu 3 – 5 hodin.

U 1. a 2. ročníků na středních školách probíhají tzv. účelová cvičení, a to 2 krát ročně v trvání po 6 hodinách; účast studentů na cvičeních je povinná. Vedle toho je na středních školách uplatňována další specifická organizační didaktická forma – tzv. kurzy na ochranu života a zdraví. Jejich realizace probíhá ve třetím ročníku v rozsahu trvání 3 dny po 7 hodinách výcviku. Účast žáků na kurzu je povinná.

Ve vztahu k přípravě a vzdělávání dalších populačních skupin je relevantní § 18 zákona o civilní ochraně obyvatelstva, podle kterého je realizována tzv. příprava na civilní ochranu, která zahrnuje přípravu jednotek civilní ochrany a přípravu obyvatelstva na sebeochranu a vzájemnou pomoc. Hlavní využívané organizační formy přípravy obyvatelstva jsou pak blíže specifikovány v § 9 vyhlášky o zabezpečování přípravy na civilní ochranu.

Hasičský a záchranný sbor participuje na realizaci výchovy a vzdělávání obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva.

4. Subjekty podílející se na výchově a vzdělávání obyvatelstva

Na ústřední úrovni je to Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které vytváří v intencích školského zákona¹⁸ podmínky pro začlenění problematik ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí do výuky všech typů škol.

Ministerstvo vnitra je podle kompetenčního zákona¹⁹ ústředním orgánem státní správy mimo jiné i pro požární ochranu, krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a IZS. Proto MV-GŘ HZS ČR stanovuje zaměření PVČ, propagační a ediční činnosti na úseku požární

¹⁸ Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262

ochrany a ochrany obyvatelstva podílí se na jejím zabezpečování. Organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení, včetně přípravy k získání zvláštní odborné způsobilosti zaměstnanců orgánů krizového řízení (k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení). Stanovuje způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení, zpracovává koncepci ochrany obyvatelstva.

HZS kraje mimo jiné zabezpečuje PVCČ, propagační a ediční činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva. K tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení a seznamuje ostatní obce, právnických a fyzických osob ve své územní působnosti s charakterem možného ohrožení obyvatel s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.

Orgány obce seznamují právnických a fyzických osob v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva (za tímto účelem organizují jejich školení) a také organizují PVCČ.

Pokud jsou právnické a podnikající fyzické osoby zahrnuty do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu, jsou povinny zajistit vůči svým zaměstnancům dotčeným předpokládanou mimořádnou událostí informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních a organizovat jejich přípravu k sebeochraně a vzájemné pomoci.

Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany pomáhají zejména tím, že se podílejí na činnosti směřující k předcházení nebo eliminaci ztrát při požárech, zejména na PVCČ mezi občany a mládeží.

5. Vymezení a charakteristika cílových skupin

Předávané informace je potřeba specifikovat, jelikož se jejich obsah liší dle věku, potřeb, možností individuálního vztahu ke vnímání rizika, vzdělání, schopnosti a ochoty porozumění, příjemců apod. Proto je nutné obyvatelstvo rozdělit do určitých cílových skupin. Cílové skupiny

¹⁹ Zákon České národní rady č. 2 ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Sbírka zákonů Československé socialistické republiky. 1969, částka 1, s. 16.

lze tvořit různým způsobem, z různých úhlů pohledu. HZS ČR rozlišuje následující členění cílových skupin:

5.1 Děti a školní mládež

Podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, se rozumí dítětem osoba mladší patnácti let.

Nezletilí představují výraznou demografickou skupinu, která dle údajů Českého statistického úřadu tvoří celou jednu třetinu populace. Jedná se o cílovou skupinu, která je nejsnázeji ovlivnitelná, avšak náročná na podání informací, proto je nutné pečlivě volit formy sdělení.

Cílem vzdělávání této skupiny je vybavit ji souborem klíčových vědomostí a dovedností v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva tak, aby byla schopna předcházet běžným rizikovým situacím i mimořádným událostem a v případě jejich vzniku na ně dokázala účinně reagovat, tj. byla schopna v případě mimořádné události, s ohledem na svůj věk, adekvátně ochránit sebe i ostatní a v případě mládeže i znala své povinnosti. Absolventi středních škol by měli navíc znát i svá práva a povinnosti vůči státu v době mimořádné události nebo krizového stavu.

Účinné formy vzdělávání

Pro danou skupinu je stěžejní formou vzdělávání příprava v rámci vzdělávací soustavy České republiky, kdy je v průběhu výuky možné obsah a rozsah předávaných informací přesně přizpůsobit příslušnému věku. Školní vzdělávání umožňuje opakování, což vede k utvrzování informací (testy, hry, programy, praktická činnost). Vzdělávání je dále možné obohatit o další formy, které svým charakterem umožňují opakování a vytváří přidanou hodnotu k získaným vědomostem ze školního vzdělávání (médiá, internet, ukázky, dny otevřených dveří, besedy, programy apod. ve spolupráci se složkami IZS).

Jakoukoliv PVČ pro tuto skupinu je nutno řešit v úzké vazbě s učitelem.

5.2 Dospělé obyvatelstvo v produktivním věku

Vymezení dospělosti můžeme chápat z několika hledisek – právního, psychologického, biologického, duševního, ekonomického. Pro potřeby materiálu je stanoveno vymezení právní. Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku (§ 30, odst. 1, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

Zletilé obyvatelstvo je nejpočetnější skupinou, kterou lze dále dělit dle okruhu zájmů.

Schopnost zletilého člověka přijímat informace je odvislá od toho, kolik smyslů do procesu vzdělávání a učení zapojí. Uchování vědění při čtení studijních materiálů může vést k zapamatování cca 10 % z celkového obsahu učiva. Při poslechu dosahuje zletilý člověk až 20 % úspěšnosti a při sledování promítaných obrazů až k 30 % úspěšnosti zapamatování učiva. Když zletilý slyší a vidí současně, vytváří tak předpoklad k osvojení až 50 % poznatků; když slyší, vidí a mluví o učební látce, dojde až k 70 % úspěšnosti. V případě, že do procesu učení zapojí navíc též svoje aktivní jednání, může to vést až k 90 % úspěšnosti při osvojení učební látky. Z tohoto důvodu je důležité využívat všech možností, které by se k této úspěšnosti přiblížily.

U této cílové skupiny musíme zohledňovat i další faktory, které ovlivňují vzájemnou komunikaci:

- občanům bezprostředně nehrozí žádné nebezpečí – informace považují za zbytečné,
- neprojevují o tento druh informací velký zájem – příčiny jsou různé, např. přesycení jinými každodenními informacemi, osobní problémy, nedostatek času, člověk není schopen vnímat všechny podněty, které na něho působí, proto vždy provádí jejich výběr, ptá se např., k čemu mu bude osvojená informace, když při vzniku mimořádné události se o vše (včetně „mě“) postará stát, apod.

Účinné formy vzdělávání

Ve vztahu k současným a možným budoucím specifikám masového působení na populaci aktivního věku je doporučeno věnovat pozornost především skupině prostředků masmediální komunikace, zejména vybraným elektronickým médiím (televize, internet, rozhlas) a tisku (především pak regionálnímu).

5.3 Senioři

Pro potřeby tohoto dokumentu stanovujeme důchodový věk dle § 29 zákona 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Skupina, jež má vzrůstající početní podíl ve společnosti, disponuje velkou řadou životních zkušeností. O předávané informace mají velký zájem (vysoká míra komunikace). Často se však stávají obětí trestných činů i obětí desinformování. Současně s příchodem nových technologií dochází často k odcizení a ztrátě kontaktu s okolím. Měnicí prostředí je tak často velkou překážkou k získávání nových informací i udržování kontaktu s okolím.

Cílem vzdělávání je seznámit seniory s novým pojetím ochrany obyvatelstva, neboť tato skupina v mnoha případech prošla tzv. brannou výchovou a sebeochranu mnohdy chápe nesprávně.

Znalosti z oblasti ochrany obyvatelstva je třeba předávat s ohledem na životní styl, věk posluchačů a míře schopností seniora přijímat informace (aktivní vyhledávání informací vs. pasivní příjem). Obsah vybírat uváženě dle bezprostředních potřeb této skupiny.

Účinné formy vzdělávání

Skupina seniorů dává přednost přímé sociální interakci. Z tohoto důvodu je vhodné volit takové formy vzdělávání, při kterých dochází k přímému kontaktu se seniory. Mezi osvědčené formy patří pořádání besed a seminářů, popř. tvorba vzdělávacích programů v rámci výuky na univerzitách třetího věku.

5.4 Cizinci

Pro účely tohoto dokumentu cizincem rozumíme fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie (§ 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů).

Úprava vstupu, pobytu a vycestování občana Evropské unie se vztahuje i na občana státu, který je vázán mezinárodní smlouvou sjednanou s Evropským společenstvím a na občana státu, který je vázán Smlouvou o Evropském hospodářském prostoru, pokud tato smlouva nestanoví jinak.

Cizinci v České republice mají v oblasti vzdělávání stejná práva a povinnosti jako občané České republiky. Cizince lze dělit dle doby pobytu na cizince s krátkodobým (do 90 dnů) a dlouhodobým (nad 90 dnů) pobytem.

Cílem vzdělávání je informovat cizince o telefonních číslech tísňových linek a dalších kontaktech (telefonní čísla a webové stránky jednotlivých ambasad v ČR), na kterých by v případě potřeby našli další potřebné informace a pomoc.

Účinné formy vzdělávání

Vzhledem k různorodosti složení a časté obměně této skupiny je doporučeno tvořit méně obsáhlé informativní materiály (brožury, letáky), tyto následně distribuovat přes zastupitelství, informační střediska a hotely. Současně využívat webových stránek ke zveřejňování informací. Zveřejňované informace modifikovat alespoň v jednom ze světových jazyků (angličtina, němčina, francouzština), při početnější národnostní skupině zvážit tvorbu materiálů v rodném jazyce vybrané skupiny.

5.5 Osoby invalidní a se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením lze chápat z několika hledisek. Osoby se zdravotním postižením jsou vymezeny v § 67, odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Invalidní osoba je vymezena v § 39, odst. 1 zákona 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Uvedená skupina je vysoce specifická a při realizaci vzdělávacího procesu klade na lektora vysoké nároky. Formu vzdělávání a přístup k uvedené skupině je nutné volit dle druhu postižení:

- nevidomí,
- neslyšící,
- tělesně postižení,
- duševně postižení.

Současně je nutné při realizaci výuky úzce spolupracovat s odborným personálem a organizacemi (NNO, nadacemi, atd.), které se uvedeným osobám věnují či s nimi dlouhodobě spolupracují.

Cílem vzdělávání je vybavit tuto skupinu základními znalostmi v oblasti ochrany obyvatelstva v takovém rozsahu, aby jedinci byli schopni přiměřeně předcházet či adekvátně reagovat na vzniklé běžné rizikové i mimořádné události s ohledem na druh a míru postižení.

Účinné formy vzdělávání

Osoby invalidní a se zdravotním postižením jsou velice specifickou skupinou, ke které je nutné volit přístup dle druhu postižení. Souhrnně je však nejúčinnější formou přípravy vzdělávání v rámci vzdělávacího systému. Současně se osvědčila forma besed, která umožňuje nejen interakci mezi zúčastněnými, ale i možnost bezprostředního kontaktu s hasičem (pro nevidomé velice důležité).

6. Metody a formy výchovy a vzdělávání obyvatelstva

Žádná forma není sama o sobě vyčerpávajícím řešením vzdělávání, pouze vhodnou kombinací forem může být pokryto široké spektrum obyvatelstva. V praxi se však některé formy působení na obyvatelstvo ukázaly více účinné.

6.1 Pravidelné vzdělávání obyvatelstva

V materiálu je jako pravidelné vzdělávání obyvatelstva chápáno školní vzdělávání včetně předškolního vzdělávání. Zahrnuje tedy výuku v mateřských školách a výuku v rámci povinné

školní docházky v základních a středních školách. Odborné vzdělávání na vysokých školách již do tohoto výčtu nespadá.

6.1.1 Výuka v rámci vzdělávacího systému

Výuka je sociální systém, ve kterém jsou různé prvky v určité relaci a dochází k vlivu z vnějšku. Mezi prvky výuky patří učitel, žák a učivo²⁰.

6.1.1.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání podporuje výchovné působení rodiny a doplňuje je o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje. Je etapou vzdělávání, v němž dítě získává především sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání i celoživotní učení.²¹

Vzdělávání problematiky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (dále jen „OČMU“) v rámci předškolního vzdělávání spočívá především v předávání elementárních informací, díky kterým děti získávají základní poznatky o sebeochraně a práci záchranných složek.

Edukace dětí předškolního věku vychází z Rámcového vzdělávacího programu – předškolní vzdělávání. Vzdělávací činnosti v mateřské škole jsou založeny na přímých zážitcích dítěte a při výuce je důležité vzít v potaz věk a schopnosti žáků. Tomuto pak podřídí rozsah a složitost témat. Výuku témat OČMU zaměřit na zkušenosti dětí z jejich okolí.

6.1.1.2 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů, které vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie.²²

V oblasti OČMU je cílem základního vzdělávání vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí, postojů, znalostí a dovedností tak, aby dokázali přiměřeně k věku účinně reagovat na vzniklé běžné rizikové i mimořádné události a uvědomovali si potřebu umět se ochránit.

²⁰ Učební pomůcky a zásada názornosti, DOSTÁL J., Olomouc: Votobia, 2008, 40 s. ISBN 978-80-7220-310-9

²¹ *Předškolní vzdělávání* [online] Praha: Národní ústav vzdělávání, [cit. 2013-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/vzdelavani-v-cr/predskolni-vzdelavani>>

²² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (verze platná od 1. 9. 2013) úplné znění upraveného RVP ZV.* [online]. Praha: Národní ústav vzdělávání, 2013. [cit. 2013-09-18]. Dostupný z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>

V prvním stupni základního vzdělávání je základem osvojování dovedností a způsobů jednání praktický nácvik a provádění ukázek, které jsou součástí výuky. Pro efektivitu vzdělávání a výchovy jsou doporučovány metody prožitkové pedagogiky (praktický nácvik, skupinový trénink, simulační hry). Rozsah vědomostí i nácviku dovedností je pak třeba volit vždy přiměřeně vzhledem k věku a schopnostem žáků.

V druhém stupni základního vzdělávání se metody a formy výuky vybírají s ohledem na obsah konkrétního učiva jednotlivých ročníků a na výsledky vzdělávání, kterých se má dosáhnout. Metody a formy práce se volí dle zkušeností a potřeb žáků a s ohledem na charakter vyučovaného předmětu, mezipředmětové vztahy. K tomu se uplatňuje vhodná motivace, která umožní stimulaci práce žáků. Potřebné je také klást důraz na podporu samostatné práce žáků, zejména na osobní zodpovědnost, samostatnost, schopnost spolupráce a týmové kooperace se záměrem odpovídajícího sebehodnocení a uvědomění si svých možností.

6.1.1.3 Střední vzdělávání

Střední vzdělávání rozvíjí v návaznosti na základní vzdělávání vědomosti, dovednosti a kompetence žáka a připravuje ho na další studium na vysokých a vyšších odborných školách, nebo na kvalifikovaný výkon povolání a pracovních činností.²³

V oblasti OČMU je rozvinout u žáků základními znalostmi v oblasti ochrany obyvatelstva v takovém rozsahu, aby byli schopni předcházet či účinně reagovat na vzniklé běžné rizikové i mimořádné události, znali svá práva a povinnosti, ale aby také věděli, kde získávat další, nové informace.

U studentů středních škol je třeba, aby ve třídě vládla tvůrčí atmosféra, podepřená neustálou vzájemnou komunikací mezi přednášejícím instruktorem a žáky. Prostředí pro realizaci výuky by mělo být spíše nestandardní. Při výuce se nám nejlépe osvědčuje „komunitní kruh“ uprostřed místnosti, ať už na židlích, nebo ještě lépe přímo na koberci. Vše se samozřejmě volně přizpůsobuje zvyklostem třídy a možnostem zvolené učebny.²⁴

Výhody:

- opakování,
- utvrzování informací (testy, hry, programy, praktická činnost),

²³ *Střední vzdělávání* [online] Praha: Národní ústav vzdělávání, [cit. 2013-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/vzdelavani-v-cr/stredni-vzdelavani> >

- systematičnost,
- poslední šance ovlivnit myšlení v této oblasti,
- kontrola.

Nevýhody:

- přesycení žáků informacemi,
- zlehčování problematiky ze strany školy,
- ne vždy dostatečná příprava učitele.

Možnosti zlepšení:

- a) obsažení OČMU v rámcových vzdělávacích programech jako samostatný předmět,
- b) odborná příprava pedagogických pracovníků,
 - připravit a implementovat odpovídající vzdělávání budoucích pedagogů v předmětné oblasti,
 - zkvalitnit vzdělávání stávajících pedagogů v předmětné oblasti,
 - podpořit pedagogické fakulty při zavádění usnesení vlády č. 734 ze dne 5. října 2011,
- c) důsledná kontrola,
 - zavést dlouhodobou úzkou spolupráci mezi dotčenými orgány a Českou školní inspekcí,
 - pravidelně kontrolovat začlenění výuky OČMU ve školních vzdělávacích programech,
- d) zintenzivnit spolupráci škol se složkami IZS a neziskovými organizacemi,
 - monitorovat, které neziskové organizace se věnují vzdělávání obyvatelstva v této oblasti a jaký je obsah jejich vzdělávání,
 - navázat spolupráci s těmito organizacemi a odborně recenzovat/konzultovat jejich vzdělávací programy/kurzy/programy,
 - pokračovat v probíhající podpoře výuky předmětné problematiky ve školách,
 - zvýšit spolupráci mezi složkami IZS v oblasti vzdělávání a PVČ, při tvorbě soutěží a společných ukázek.

²⁴ Bohdan Mikulka, Štěpán Mikulka, Miroslav Piňos, Jan Dvořák; *HASÍK CZ - VAŠE CESTY K BEZPEČÍ (metodická příručka pro instruktory preventivně výchovné činnosti na středních školách)*; Bruntál – Brno; 2014

- e) větší využívání mimorozpočtových zdrojů na financování výuky OČMU

Účelem podpory a spolupráce se základními a středními školami je doplnění již probíhající výuky, její zpestření a posílení jejího významu. Je důležité mít na zřeteli, že aktivity podporující výuku mají pouze **obohacující** charakter a **nejsou zde proto, aby nahrazovali** poslání **učitele**.

6.2 Další formy působení na obyvatelstvo

6.2.1 Média

Pomocí médií lze předávat informace oslovované cílové skupině. Pro konkrétní formy je potřeba nosiče informací volit takovým způsobem, aby dovozovaly dané informace zobrazit co nejlépe, tj. se všemi detaily, které chceme, aby oslovená skupina znala. Je také příhodné, aby se oslovovaná část populace setkala s informacemi opakovaně, nebo se k podstatným informacím mohla vrátit.

6.2.1.1 Internet

Internet je celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí („sít' sítí“), ve kterých mezi sebou počítače komunikují pomocí rodiny protokolů TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol). Společným cílem lidí využívajících Internet je bezproblémová komunikace (výměna dat).

Nejnámější službou poskytovanou v rámci Internetu je World wide web (kombinace textu, grafiky a multimédií propojených hypertextovými odkazy), e-mail (elektronická pošta) a sociální sítě, avšak nalezneme v něm i desítky dalších²⁵. Internet je nejvíce se rozvíjejícím médiem, které přináší rozmanité možnosti při práci s ním (interaktivní výuka, informovanost, ale i pomoc apod.). Pro práci s obyvatelstvem je nepostradatelným nástrojem. Lze využívat k zveřejnění:

- metodických příruček, návodů,
- přehledu významných akcí a soutěží obsahujících tematiku ochrany obyvatelstva a požární ochrany,
- informací o subjektech (organizacích) zabývajících se výchovou a vzděláváním obyvatelstva,
- aktuálních informací,
- statistik mimořádných událostí, zásahů požární ochrany, preventivně výchovných akcí,

²⁵ Internet [online]: Wikipedia, [cit. 2014 – 02- 04]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

- významných požárů a jiných mimořádných událostí s rozбором příčin a následků,
- aktuálního stavu předpisů týkajících se výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových situacích,
- vzdělávacích aktivit v oblastech ochrany obyvatelstva a požární ochrany.

Výhody:

- snadná měřitelnost,
- nižší vstupní náklady,
- aktuálnost,
- rychlý přístup k informacím,
- personalizace,
- komunikace,
- e-learning,
- snadná obsluha.

Nevýhody:

- někteří lidé internetu zatím důvěřují méně než papíru,
- u střední a starší generace je internet stále vnímán jako nové médium,
- přebytečné množství informací různé kvality, což klade zvýšené nároky na konečného konzumenta informace (potřeba informaci najít, vyhodnotit relevanci zdroje a zpracovat v kontextu ostatních informací),
- selektivita,
- závislost koncových přístrojů na elektrické energii,
- potřeba zajistit stále aktuální informace, věnovat se „stránkám“ (internetovému obsahu).

Možnosti zlepšení:

- větší propagace webových stránek a portálů věnovaných problematice výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových situacích,
- tvorba interaktivních her,
- přehled významných akcí a soutěží pořádaných HZS ČR obsahující ochranu obyvatelstva a požární ochranu,
- plnění serverů informačními materiály,

- tvorba e-learningových kurzů,
- koordinace postupů na celostátní i regionální úrovni ve spolupráci s resorty, složkami IZS a dalšími zainteresovanými subjekty.

6.2.1.2 Intranet

Intranet je v informatice označení pro část počítačové sítě, která používá stejné technologie jako Internet (rodinu protokolů TCP/IP, přenosový protokol HTTP atp.). Na rozdíl od Internetu je však Intranet privátní („soukromý“), tj. jeho využívání je omezeno na malou skupinu uživatelů (například pracovníci firmy, školy).²⁶

HZS ČR využívá intranetových stránek k předávání informací, včetně zkušeností z realizace PVČ. Součástí obsahu jsou i databáze vydaných materiálů a článků, které v rámci PVČ vydány. Díky tomu jsou příslušníci vykonávající PVČ schopni okamžitě reagovat na specifické potřeby.

Výhody

- může pomoci uživatelům najít informace rychleji,
- umožňuje organizacím rychlejší šíření informací pro zaměstnance,
- informace jsou snadno dostupné všem oprávněným uživatelům.

Nevýhody

- nutný aktivní přístup uživatelů

Možnosti zlepšení

- vyšší využívání zveřejněných informací (databází),
- možnost vnitřní komunikace (chat, blog),
- zřízení e-larningu apod.

6.2.1.3 Sociální síť

Sociální síť nebo společenská síť (anglicky social network) je služba na Internetu, která registrovaným členům umožňuje si vytvářet osobní (či firemní) veřejný či částečně veřejný profil, komunikovat spolu, sdílet informace, fotografie, videa, provozovat chat a další aktivity. Někdy

²⁶ *Internet* [online]: Wikipedia, [cit. 2017 – 22- 08]. Dostupné z WWW <https://cs.wikipedia.org/wiki/Intranet>

se za sociální síť považují i internetová diskusní fóra, kde si uživatelé vyměňují názory a poznatky na vybraná témata (těhotenství, automobily, finanční poradenství, apod.). Komunikace mezi uživateli sociálních sítí může probíhat buď soukromě mezi dvěma uživateli, nebo (nejčastěji) hromadně mezi uživatelem a skupinou s ním propojených dalších uživatelů.

Nejznámější sociální sítě

Facebook – vznikla v roce 2004 původně jako síť určená pro studenty Harvardovy univerzity, slouží jako platforma pro vytváření osobních, firemních a skupinových profilů a propojování přátel, dále jako herní server, pro internetová fóra, pro ukládání a sdílení multimédií (využíváno MV-GŘ HZS ČR, HZS Středočeského kraje, HZS Jihočeského kraje, HZS Plzeňského kraje, HZS Karlovarského kraje, HZS Moravskoslezského kraje, HZS Jihomoravského kraje).

Twitter – vznikla v roce 2006 a slouží především pro mikroblogy. (využíváno i Ministerstvem vnitra).

Myspace – vznikla v roce 2003 a slouží jako sociální síť, pro internetové profily lidí, pro ukládání a sdílení multimédií, druhá nejpoužívanější sociální síť na světě.

LinkedIn – vznikla v roce 2003, slouží pro internetové profily a pro pracovní životopisy, je to pracovní sociální síť.²⁷

Výhody:

- snadná dostupnost,
- vysoká flexibilita,
- kontakt s velkou skupinou lidí,
- snadné sdílení informací.

Nevýhody:

- nutnost neustálé aktivity (personální a časová zátěž),
- přesycenost sociálních sítí,
- neznalost konkrétního profilu,
- pro firmy slouží především jako nástroj propagace.

Možnosti zlepšení:

- využít k zobrazování aktuálních informací,

²⁷ *Sociální síť* [online]: Wikipedia, [cit. 2014 – 07- 23]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%AD%C5%A5

- zaměření se na konkrétní sociální síť a rozvíjet komunikační strategii skrze ni,
- propagovat další média (kde je zobrazeno více informací, např. internetové stránky, publikace apod.), soutěže, aj.

6.2.1.4 Aplikace pro mobilní telefony a tablety

Mobilní aplikace je softwarová aplikace vytvořená speciálně pro chytré telefony, tablety a další mobilní zařízení. Tvůrci takových aplikací se obvykle snaží co nejvíce využít možností intuitivního uživatelského rozhraní a dotykového ovládání, které mobilní zařízení nabízí.²⁸

Výhody:

- forma oslovení,
- velký počet koncových zařízení,
- informace „po ruce“,
- dostupnost aplikací.

Nevýhody:

- velké množství aplikací,
- střední a starší generací nejsou aplikace tolik využívány,
- nutnost vývoje pro jednotlivé platformy (operační systémy),
- bývá nákladnější, zvláště při vývoji pro více platforem.

Možnosti zlepšení

- zveřejňování odkazů na již vytvořené aplikace (např. aplikace od Asociace Záchraný kruh),
- tvorba výchovně vzdělávacích aplikací,
- spolupráce při tvorbě aplikací.

6.2.1.5 Rozhlasové vysílání

Rozhlasové vysílání je jednosměrné vysílání přenosu zvuku na dálku. Lze jej dělit na celoplošné a regionální. V rámci vysílání je možné připravit:

- krátké výchovné pořady pro obyvatelstvo,
- soutěže s tematikou ochrany obyvatelstva,

²⁸ *Mobilní aplikace* [online]: Wikipedia, [cit. 2014 – 08- 26]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mobiln%C3%AD_aplikace

- diskusní pořady.

Výhody:

- cenová dostupnost (dle charakteru zvukového příspěvku),
- rychlost,
- osobní forma oslovení,
- aktuálnost,
- pokrytí obyvatelstva
- vnímání rozhlasu při jiných činnostech,
- mobilnost.

Nevýhody:

- lineární podávání informací bez možnosti návratu k problému,
- čas prezentace tématu stanovuje vysílatel nebo poskytovatel,
- chybí názornost výkladu,
- útržkovitost informací,
- přeplněnost stanicemi.

Možnosti zlepšení

Aby bylo působení na počet posluchačů co nejefektivnější, je třeba tvořit pořady zaměřené na regionální problematiku. U připravovaných pořadů/spotů důsledně dbát na zásadu, aby byla vždy zahrnuta výchovně vzdělávací složka. Z tohoto důvodu je vhodné sledovat poslechovost na daném území a s nejposlouchanějším radiem se pokusit navázat spoluprací.

Další možnosti zlepšení:

- rozhlasové hry s výchovně vzdělávací složkou,
- reportáže o mimořádných událostech doplněné o výchovně vzdělávací složku,
- informace edukativního charakteru zařazovat pro posluchače v atraktivním čase.

6.2.1.6 Televizní vysílání

Televizní vysílání v současné době oslovuje nejširší část populace. Televizní přijímač vlastní téměř každá domácnost, proto je televizní vysílání nejsledovanějším médiem v ČR. Televizní vysílání můžeme dělit na celoplošně pozemně šířené, kabelové a satelitní. Vzhledem

k faktu, že je televizní vysílání nejsledovanějším médiem v ČR, je důležitým prostředkem pro práci s obyvatelstvem. Lze:

- vysílat krátké výchovné klipy,
- připravit a vysílat krátké diskusní pořady,
- spolupráce s tvůrci programů zaměřených na mimořádné události (odborný dozor).

Výhody:

- působení na více smyslů,
- masové působení,
- aktuálnost,
- osobní forma oslovení,
- názornost výkladu,
- lineárnost informací.

Nevýhody:

- vysoké náklady,
- přeplněnost,
- možnost volby jiného programu.

Možnosti zlepšení

- zajistit dlouhodobou spolupráci s televizními stanicemi,
- hojnější vystupování v odborných diskuzích,
- vzdělávací pořady pro školy a jiné specifické skupiny diváků,
- soutěže s problematikou ochrany obyvatelstva.

U připravovaných pořadů/spotů důsledně prosazovat zásadu, aby byla vždy zahrnuta výchovně vzdělávací složka s možností odvysílat před hlavním programem.

6.2.1.7 Tisková média

Tisková média řadíme k druhému nejvýznamnějšímu komunikačnímu médiu u nás, noviny čte více než 2/3 populace. Tisková informace je vhodná pro věcná a seznamující sdělení, pro zvýšení povědomí o možných událostech a také pro dlouhodobé působení na cílové skupiny v oblasti prevence. V rámci tiskovin je vhodné obyvatelstvo tematicky informovat o možných ohroženích, popisovat reakce na vzniklé situace a v případě potřeby obyvatelstvu předávat aktuální

radý. Za pomoci tisku lze dále informovat o práci dotčených orgánů, o soutěžích a vzniklých mimořádných událostech. Ze zkušeností HZS ČR je patrné, že regionální tisk dokáže čtenáře zaujmout více, než tisk celostátní, z důvodu většího zájmu o dění v blízkém okolí obyvatele.

Výhody:

- velmi flexibilní možnosti informování (rozměry, časování, tematické usazení),
- schopnost zajistit pokrytí značné části populace,
- nižší celkový rozpočet,
- selektivita po regionech (geografické cílení),
- oslovení specifického okruhu čtenářů (dle typu periodika),
- komunikace aktuálních informací,
- podrobnost informací.

Nevýhody:

- vysoká diferencovanost čtenářů,
- přeplněnost tiskovin.

Formy:

- pravidelné sloupky,
- informace o zásadách chování v případě vzniku mimořádné události a zásady předcházení mimořádným událostem,
- otázky a odpovědi,
- informace o dotčených orgánech,
- informace o velkých akcích,
- soutěže.

Možnosti zlepšení

Na regionální úrovni oslovit jednotlivé krajské úřady a vyzvat je ke spolupráci při tvorbě krajských novin, které jsou distribuovány do všech domácností v daném kraji v periodě jednoho měsíce. Na místní úrovni přispívat do městských/obecních periodik či občasníků. V rámci populárně naučných časopisů distribuovat DVD, CD, BLUE-RAY disky s výchovně vzdělávacím obsahem, kterým HZS ČR disponuje.

6.2.1.8 Spoty v kině

Roční průměr návštěv kin se pohybuje okolo 10 milionů návštěvníků. Kina umožňují před zahájením promítání hlavního programu pustit krátký filmový spot nebo statický obraz.

U filmového spotu je návštěvník stejně soustředěný (považuje spoty za příjemné zpestření) jako při sledování filmu, to vede k pozitivnímu vnímání a tím k zapamatování obsahu promítaného klipu nebo obrazu.

Výhody:

- schopnost působit na emoce spotřebitele,
- nedá se přepnout na jiný kanál (na rozdíl od televize),
- divák není rušen jinou činností,
- vysoká pravděpodobnost zapamatovatelnosti.

Nevýhody:

- relativně úzká cílová skupina (do kina chodí především skupina z příjmově bohatších rodin),
- většinou vysoké produkční náklady.

Možnosti zlepšení:

- promítání krátkých výchovných klipů nebo statických obrazů.

Na regionální úrovni navázat spolupráci s kiny, jejichž provozovateli jsou obce, nebo s NNO, na jejichž provoz obce/kraje přispívají.

6.2.2 Vývěsky/úřední desky

Jsou zpravidla umístěny na takovém místě, kudy prochází velký počet osob a disponuje jimi většina firem a státních institucí. Vývěska/úřední deska poskytuje čtenáři všechny podstatné informace.

Výhody:

- nízké finanční náklady,
- pokrytí vývěskami většiny institucí,
- dostatečný prostor pro zveřejnění informací.

Nevýhody:

- vývěsky/úřední desky čte menší část populace,
- lze oslovit pouze tištěnou podobou.

Možnosti ke zlepšení

Navázání spolupráce s institucemi, kde se shromažďuje velký počet osob – jako jsou úřady práce, městské úřady, dopravní inspektoráty, knihovny, vlakové/autobusové nádraží, apod. Zajistit ve spolupráci s nimi vyvěšování informačních materiálů z oblasti ochrany obyvatelstva. Využívání vývěsek/úředních desek na veřejných místech a vybraných státních institucích, kde by mohli být čtenáři oslovováni radami, popř. jsou k vývěskám připojit stojany s brožurami, nebo jinými informačními materiály.

6.2.3 Univerzity třetího věku

Univerzita třetího věku (dále jen „U3V“) je vzdělávacím programem v rámci celoživotního vzdělávání. Určen je osobám důchodového věku, kterým nabízí řadu kurzů, jejichž cílem je umožnit seniorům prohlubovat své vědomosti a získávat nové poznatky z různých oblastí (věda, kultura, technika atd.) U3V jsou otvírány v rámci vysokých škol po celé České republice. Posluchač U3V však dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, nemá statut studenta.

Výhody:

- zvyšující se počet posluchačů,
- zájem posluchačů o předávané poznatky,
- nízká finanční náročnost.

Nevýhody:

- relativně úzká cílová skupina,
- lektorské zajištění (příprava lektora/přednášejícího je nedostačující),
- omezené kapacity pro přijetí více posluchačů,
- U3V pouze ve městech, kde sídlí nebo mají výuková pracoviště vysoké školy.

Možnosti zlepšení:

Začlenit do kurzů na U3V problematiku ochrany obyvatelstva, v míře udávané v bodě 5. 3. Obsah pro seniory.

6.2.4 Instruktaže

Tímto pojmem rozumíme provedení krátkého školení. K instruktáži lze využít mnoha forem předávání informací od mluveného slova, přes krátké klipy, až po různá cvičení.

Výhody:

- rychlost,
- jasné předávání informací,
- přehlednost.

Nevýhody:

- malý časový prostor.

Možnosti zlepšení

V rámci instruktáže kombinovat větší počet vzdělávacích forem.

6.2.5 Besedy

Lze ji chápat jako organizovaný přátelský rozhovor lidí, nebo rozhovor mezi odborníky. Beseda často přechází do diskuse.

Výhody:

- zřetelnost,
- zapojení posluchačů,
- snadné přechody do dalších komunikačních forem.

Nevýhody:

- vysoké nároky na schopnosti vedoucího besedy,
- častá pasivita účastníků.

Možnosti zlepšení

Besedami obohacovat akce pořádané k výuce a vzdělávání v předmětné oblasti. Organizovat besedy ve znakové řeči pro sluchově postižené občany.

6.2.6 Informační a poradenská centra a vzdělávací zařízení

Pro zvýšení informovanosti obyvatelstva a zaměstnanců v předmětné oblasti lze využívat informačních, turistických a poradenských středisek, nebo vzdělávacích zařízení obecních úřadů, právnických osob, nebo podnikajících fyzických osob. V těchto prostorách lze zajistit distribuci letáků, nebo zajišťovat přednášky, besedy a instruktáže zaměřené na charakter možného ohrožení obyvatel obce, na připravená opatření k zabezpečení ochrany obyvatelstva, jejího života, zdraví a majetku. Zvláštní pozornost je třeba věnovat občanům sluchově, zrakově a tělesně postiženým. Obsah volit diferencovaně, dle možných ohrožení. Další důležitou oblastí je navázání spolupráce mezi zmíněnými subjekty a NNO, veřejně prospěšnými organizacemi a jinými orgány a organizacemi působícími na úseku požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

Výhody:

- přímé působení na zaměstnance/občany/cizince,
- možnost kombinace více forem,
- nižší náklady.

Nevýhody:

- časová náročnost.

Možnosti zlepšení:

- zajištění materiálů k distribuci,
- tvorba sekce s potřebným informačním a dokumentačním zázemím,
- vyškolení členů jednotek sborů dobrovolných hasičů k možné spolupráci s uvedenými subjekty,
- školení zástupců vytipovaných subjektů (chemické, biologické a radiační ohrožení, subjekty, kde se pohybuje větší počet lidí - hypermarkety, stadiony apod.),
- uskutečnit jednorázovou informační kampaň o stránkách k této problematice (kde bude možné nalézt vše potřebné).

6.2.7 Praktická příprava, vědomostní a dovednostní soutěže

V rámci výchovy a vzdělávání lze pro děti a mládež, ale také dospělé obyvatelstvo, pořádat různé aktivity v oblasti praktické přípravy a různé tematické soutěže. Jedná se především

o praktickou přípravu v oblastech požadovaného chování při běžných rizikových situacích nebo při mimořádných událostech, dále o výtvarné, pohybově-vědomostní nebo jiné soutěže. Pohybově-vědomostní soutěže se nejčastěji skládají ze dvou částí, a to znalostního testu z oblasti požární ochrany a ochrany člověka za mimořádných událostí (ochrany obyvatelstva) a z dovednostní disciplíny.

Výhody:

- aplikace nabytých informací při praktických ukázkách,
- přímá konfrontace se soutěžícími nebo účastníky umožňuje doplnění jejich znalostí,
- zábavnou formou doplní chybějící informace,
- výrazné zvýšení úspěšnosti při praktickém osvojení si učební látky,
- pro realizaci praktické přípravy lze využít nestátní neziskové organizace a jiné subjekty věnující se předemtné tématice.

Nevýhody:

- časová i organizační náročnost,
- povětrnostní podmínky při aktivitách na otevřeném prostranství,
- nedostatek existujících kvalitních specifických podmínek, pomůcek, nástrojů.

Možnosti zlepšení:

- upravit soutěže pro dospělou populaci (např. jako teambuildingové aktivity, sportovní závody, kvízy přes Internet atd.),
- umístit návod na pohybově-vědomostní soutěž, či test na stránky dotčených orgánů,
- pro větší zájem o soutěže je potřebné sjednotit jejich obsahovou stránku, finančně zabezpečit a vytvořit ústřední koordinaci,
- rozvíjet spolupráci s neziskovými organizacemi při ovlivňování postojů veřejné správy na území regionů a obcí při budování kvalitních podmínek pro tyto aktivity; ovlivňovat i přímo představitele veřejné správy a regionů.

6.2.8 Letáky

Využití formy letáků je jednou z nejpoužívanějších metod předávání informací. Občané se s nimi setkávají denně. Obsah letáku informuje o aktuálním problému (např. pořídte si požární hlásiče, jak postupovat po povodni apod.), nebo odkazuje na další formu předávání informací (např. internetové stránky, publikace, teletext apod.).

Výhody:

- nízké náklady,
- aktuálnost k tématu,
- možnost umístění na frekventovaných místech,
- možnost dlouhodobého opakovaného působení.

Nevýhody

- lidé přesyceni touto formou,
- distribuce,
- lokální účinek,
- finanční náročnost na grafický návrh (nutná upoutávka).

Možnosti zlepšení

Za pomoci letáků poukázat na stránky věnované problematice PVČ, teletextové stránky apod. Leták lze také distribuovat jako součást tiskovin (v rámci krajských, regionálních novin). Obce mohou zřídít v prostorách obecních úřadů stojany, kde budou umístěny letáky se všeobecnými radami. V případě vzniku mimořádné události (může doprovázet i jev „blackout“) pak mohou občané touto formou získat základní informace jak se chovat. Letáky je také možné tvořit v Braillově písmě, čímž je možné přiblížit informace zrakově postiženým občanům.

6.2.9 Pomocné materiály

Většina stávajících materiálů (omalovánky, rozvrhy, vystřihovánky, samolepky, pexeso apod.) jsou používány zpravidla při výuce na prvním stupni základních škol jako zpestření instruktáže.

Výhody:

- motivace dětí i dospělých,
- snazší zapamatování probírané problematiky,
- zábavná forma doplnění informací,
- u některých možnost „mít u sebe“.

Nevýhody:

- finanční náklady.

7. Checklisty jednotlivých cílových skupin

Pro potřeby přednášejících byly vytvořeny checklisty pro jednotlivé cílové skupiny (vyjma skupiny cizinci a handicapovaní, které jsou zcela specifické). Checklisty je dle potřeb možné doplnit ve vztahu k regionálním potřebám.

Ke všem checklistům byly vytvořeny podrobné prezentace, které je možné při přednáškách využívat a dle potřeb upravovat. Prezentace jsou k dispozici na intranetových stránkách MV- GŘ HZS ČR v sekci „Ochrana obyvatelstva“ a na internetových stránkách na adrese: <http://www.hzscr.cz/clanek/pro-odborniky-a-vysoke-skoly.aspx>.

7.1 Mateřská škola

Cíl

Seznámení s prací hasičů a jejich ústrojí při zásahu. Snížení strachu dětí z neznámého oblečení v případě komunikace hasiče s dítětem u skutečné mimořádné události. Získání důvěry v uniformu. Upozornění dětí na možnosti vzniku požáru, hlavně s důrazem na situace, ve kterých se mohou samy ocitnout. Vysvětlení správných reakcí dětí při vzniku požáru a jiných mimořádných událostech.

Časová dotace

30 – 45 minut

Doporučený počet posluchačů

Maximální počet 25 dětí

Pomůcky

Prezentace - obrázková (odkaz na stažení), zásahové oblečení, dýchací přístroj, vyváděcí kukla, odměny (omalovánky, pexesa, tužky, atd.), propagačně vzdělávací materiály

Obsah

Co máme na sobě, uniforma – odlišení hasičů, policistů, záchranářů a jejich vozidel

Co dělají hasiči – hašení požárů, dopravní nehody, povodně, únik NL, záchrana zvířat

Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici.

Oheň dobrý a zlý. Oheň dává teplo a světlo, je potřeba k vaření, topení a svícení.

Jak může vzniknout požár. Otevřené ohně, svíčka, hořící olej na pánvi, technická závada, hra dětí – nesmíme si brát sirky, zapalovač, manipulovat s hořící svíčkou.

Co dělat když hoří, jak přivolat pomoc když jsem v nebezpečí – zavolat dospělého, staršího, nebo sousedy. Sami nedělat nic. Pro nic se nevracet.

Základní seznámení s linkou 112.

Hořící oblečení – vodou z PET lahve, zastav se – lehni si – kutálej se, praktická ukázka a zkouška dětí, kdo chce, může si vyzkoušet.

Ukázka oblečení hasičů u zásahu – nejdříve ukázat, vysvětlit jak chrání a obléci si, postupně každý díl. Dýchací přístroj s vyváděcí kuklou.

Zopakování podstatných informací.

Pochválení a rozdání odměn.

7.2 Základní škola 1. stupeň

Cíl

Seznámení se základními složkami IZS a prací hasičů. Obeznamení s druhy MU včetně vysvětlení jak správně MU oznámit na tísňové linky. Vysvětlení základů správného chování žáků v případě vzniku MU. Předání základních informací o možnostech vzniku požáru a správném chování dětí při požáru a o přenosných hasicích přístrojích a autonomních hlásičích požáru.

Časová dotace

45 až 60 minut

Doporučený počet posluchačů

Maximálně 30 dětí

Pomůcky

Prezentace, audio video nahrávky, zásahové oblečení, dýchací přístroj a vyváděcí kukla, domácí únikový plán, požární hlásič, přenosný hasicí přístroj, telefon, odměny, propagačně vzdělávací materiály

Obsah

Kdo jsou hasiči, vybavení hasičů a jejich činnost. Porovnání uniforem a vozidel složek IZS (HZS, PČR, ZZS).

Co dělají hasiči.

Hasiči jedoucí k zásahu.

Tísňové linky a nahlášení MU – HZS, PČR, ZZS a MěP a 112, použít mnemotechnické pomůcky. Kdo, kde, co – vyzkoušet simulovaný hovor. Zneužití tísňových linek.

Oheň dobrý a zlý. Oheň dává teplo a světlo, je potřeba k vaření, topení a svícení. Přeměna dobrého ohně ve zlý. Hořící oblečení. Zastav se – lehni si – kutálej se.

Kde nejčastěji může doma vzniknout požár (elektrické spotřebiče, otevřený oheň). Co dělat: čtyři kroky. 1. Držet se při zemi a chránit si dýchací cesty látkou, nejlépe navlhčenou. 2. Zkusit dveře a kliku zda nejsou horké. 3. Utěsnit dveře. 4. Pootevřít okno, volat o pomoc, upozornit na sebe boucháním na topení, Vyvěsit z okna kus látky; Domácí únikový plán.

Základní informace o PHP, požární sprej, hydrant. Autonomní požární hlásič. Jak vypadají, k čemu slouží, nezneužívat a nepoškozovat.

Varování před nebezpečím – sirény, všeobecná výstraha a zkouška sirén – pustit ukázkou.

Co dělat po zaznění varovného signálu – ukryt se v budově, zavřít a utěsnit dveře a okna, poslouchat rádio a televizi.

Ukáзка zásahového oblečení, dýchacího přístroje a vyváděcí kukly.

Zopakování, pochvala, odměna.

7.3 Základní škola 2. stupeň

Cíl

Seznámení se základními složkami IZS a posláním HZS. Klasifikace a charakteristika MU. Rozvíjení správného chování žáků v případě vzniku MU, včetně evakuace a improvizované ochrany. Získání znalostí a dovedností potřebných pro prevenci požárů a pro vhodné chování v případě požáru a pro použití přenosných hasicích přístrojů a autonomních hlásičů požáru.

Časová dotace

90 minut – dva bloky po 45 minutách

Doporučený počet posluchačů

Maximálně 30 dětí

Pomůcky

Prezentace, audio video nahrávky, domácí únikový plán, požární hlásič, přenosný hasicí přístroj, prostředky improvizované ochrany, nejčastější otázky z PO a OOb, ukázka evakuačního zavazadla, odměny, propagačně vzdělávací materiály.

Obsah

Poslání HZS ČR.

IZS – význam IZS, základní a ostatní složky.

Co je mimořádná událost – klasifikace MU. Zásady chování při MU.

Tísňové linky a nahlášení MU – HZS, PČR, ZZS a MěP a 112, použití mnemotechnické pomůcky. Kdo, kde, co. Orientační body pro určení místa MU (značení železničních přejezdů, mostů, sloupy veřejného osvětlení, ...). Zneužití tísňových linek, přestupek - pokuta.

Varování před nebezpečím – sirény, všeobecná výstraha a zkouška sirén – pustit ukázkou.

Co dělat po zaznění varovného signálu – zásady správného chování.

Co dělat při nařízení evakuace, evakuační zavazadlo.

Zásady při úniku NL, značení vozidel ADR. Prostředky improvizované ochrany.

Možnosti vzniku požáru – věnovat pozornost aktuálnímu ročnímu období. Na co nezapomenout při odchodu z domu.

Zásady správného chování při požáru, ohňový trojúhelník. Nebezpečí zplodin hoření (3 ze 4 úmrtí jsou následkem udušení). Domácí únikový plán a únikové cesty ve veřejných budovách (evakuační výtah).

Informace o PHP, požární sprej, hydrant. Autonomní požární hlásič (nejvíce úmrtí při požáru je v noci - kdy spíme) a detektory plynů. Jak vypadají, k čemu slouží, nezneužívat a nepoškozovat. Způsob použití.

Zopakování, pochvala, odměna.

7.4 Střední škola

Cíl

Seznámení se složkami IZS a posláním HZS. Charakteristika a klasifikace MU. Získání základního právního povědomí v problematice PO a OOb. Prohloubení znalostí potřebných pro prevenci požárů a pro adekvátní chování v případě požárů a ostatních MU, včetně dovedností poskytnout pomoc sobě i ostatním v případě vzniku MU.

Časová dotace

90 minut – dva bloky po 45 minutách

Doporučený počet posluchačů

Maximálně 30 dětí

Pomůcky

Prezentace, audio video nahrávky, požární hlásič, přenosný hasicí přístroj, prostředky improvizované ochrany, ukázka evakuačního zavazadla, nejčastější otázky z PO a OOb, statistická ročenka, propagačně vzdělávací materiály.

Obsah

Poslání HZS ČR. Jednotky PO.

IZS – význam IZS, základní a ostatní složky.

Co je mimořádná událost – klasifikace MU. Nejčastější MU v ČR. Zásady chování při MU. Rizikové chování při MU (povodňová turistika, focení cizího neštěstí).

Zodpovědnost za sebe a své okolí, základní právní povědomí v PO a OOb. Vysvětlení krizových stavů.

Tísňové linky a nahlášení MU – HZS, PČR, ZZS a MěP a 112, použití mnemotechnické pomůcky. Kdo, kde, co. Orientační body pro určení místa MU (značení železničních přejezdů, mostů, sloupy veřejného osvětlení, ...). Zneužití tísňových linek, přestupek - pokuta.

Varování před nebezpečím – sirény, zkouška sirén, všeobecná výstraha a požární poplach – pustit ukázkou. Náhradní způsoby varování.

Co dělat po zaznění varovného signálu – zásady správného chování. Ukrytí s využitím ochranných vlastností budov.

Co dělat při nařízení evakuace, evakuační zavazadlo. Nouzové přežití.

Zásady při úniku NL, značení vozidel ADR. Radiační havárie. Prostředky improvizované ochrany.

Možnosti vzniku požáru. Nebezpečí manipulace s ohněm. Ohňový trojúhelník. Statistika požární prevence. Věnovat pozornost aktuálnímu ročnímu období (Vánoce, čarodějnice, grilování, ...). Zásady opuštění domu nebo bytu.

Zásady správného chování při požáru. Nebezpečí zplodin hoření (3 ze 4 úmrtí jsou následkem udušení). Únikové cesty ve veřejných budovách (evakuační výtah).

Informace o PHP, požární sprej, hydrant. Autonomní požární hlásič (nejvíce úmrtí při požáru je v noci - kdy spíme) a detektory plynů. Jak vypadají, k čemu slouží, nezneužívat a nepoškozovat. Způsob použití v objektu, nebo u dopravního prostředku. Hašení hořících potravin na sporáku – hořící olej.

Zopakování, pochvala, odměna.

7.5 Dospělá populace

Cíl

Seznámení se složkami IZS a posláním HZS. Charakteristika a klasifikace MU. Prohloubení právního povědomí v problematice PO a OOb. Získání znalostí potřebných pro prevenci požárů a pro adekvátní chování v případě požárů a ostatních MU, včetně dovedností poskytnout pomoc sobě i ostatním v případě vzniku MU.

Časová dotace

90 - 120 minut – dva, nebo tři bloky s diskuzí

Doporučený počet posluchačů

Maximálně 50 osob

Pomůcky

Prezentace, audio video nahrávky, požární hlásič, přenosný hasicí přístroj, prostředky improvizované ochrany, ukázkové evakuační zavazadlo, statistická ročenka, nejčastější otázky z PO a OOb, propagačně vzdělávací materiály.

Obsah

Poslání HZS ČR. Jednotky PO.

IZS – význam IZS, základní a ostatní složky.

Co je mimořádná událost – klasifikace MU. Nejčastější MU v ČR. Zásady chování při MU. Rizikové chování při MU (povodňová turistika, focení cizího neštěstí).

Zodpovědnost za sebe a své okolí, právní povědomí v PO a OOb. Poskytnutí osobní a věcné pomoci. Vysvětlení krizových stavů.

Tísňové linky a nahlášení MU – HZS, PČR, ZZS a MěP a 112, použití mnemotechnické pomůcky. Kdo, kde, co. Orientační body pro určení místa MU (značení železničních přejezdů, mostů, sloupy veřejného osvětlení, ...). Zneužití tísňových linek, přestupek - pokuta.

Varování před nebezpečím – sirény, zkouška sirén, všeobecná výstraha a požární poplach – pustit ukázkou. Náhradní způsoby varování.

Co dělat po zaznění varovného signálu – zásady správného chování. Ukrytí s využitím ochranných vlastností budov.

Co dělat při nařízení evakuace, evakuační zavazadlo. Nouzové přežití.

Zásady při úniku NL, značení vozidel ADR. Radiační havárie. Prostředky improvizované a individuální ochrany.

Možnosti vzniku požáru. Nebezpečí manipulace s ohněm + svařování. Statistika požární prevence. Věnovat pozornost aktuálnímu ročnímu období (Vánoce, čarodějnice, grilování, ...). Zásady opuštění domu nebo bytu.

Zásady správného chování při požáru. Nebezpečí zplodin hoření (3 ze 4 úmrtí jsou následkem udušení). Únikové cesty ve veřejných budovách (evakuační výtah).

Informace o PHP, požární sprej, hydrant. Autonomní požární hlásič (nejvíce úmrtí při požáru je v noci - kdy spíme) a detektory plynů. Jak vypadají, k čemu slouží, nezneužívat a nepoškozovat. Způsob použití v objektu, nebo u dopravního prostředku. Hašení hořících potravin na sporáku – hořící olej.

Revize plynových spotřebičů a spalinových cest (komínů).

Diskuze.

7.6 Senioři

Cíl

Seznámení se složkami IZS a posláním HZS. Charakteristika a klasifikace MU. Osvojení pravidel volání na tísňové linky. Prohloubení právního povědomí v problematice PO a OOb. Získání znalostí potřebných pro prevenci požárů a pro adekvátní chování v případě požárů a ostatních MU, včetně dovedností poskytnout pomoc sobě, případně ostatním.

Časová dotace

60 minut – přizpůsobit mentální a fyzické vitalitě.

Doporučený počet posluchačů

Maximálně 50 osob

Pomůcky

Prezentace, audio video nahrávky, požární hlásič, přenosný hasicí přístroj, prostředky improvizované ochrany, ukázka evakuačního zavazadla, statistická ročenka, nejčastější otázky z PO a OOb, propagačně vzdělávací materiály.

Obsah

Poslání HZS ČR. Jednotky PO.

IZS – význam IZS, základní a ostatní složky.

Co je mimořádná událost – klasifikace MU. Nejčastější MU v ČR. Zásady chování při MU. Rizikové chování při MU.

Tísňové linky a nahlášení MU – HZS, PČR, ZZS a MěP a 112, použít mnemotechnické pomůcky. Kdo, kde, co. Orientační body pro určení místa MU (značení železničních přejezdů, mostů, sloupy veřejného osvětlení, ...).

Právní povědomí v PO a OOb.

Varování před nebezpečím – sirény, zkouška sirén, všeobecná výstraha – pustit ukázkou. Náhradní způsoby varování.

Co dělat po zaznění varovného signálu – zásady správného chování.

Co dělat při nařízení evakuace, evakuační zavazadlo. Nouzové přežití

Zásady při úniku NL, značení vozidel ADR. Radiační havárie. Prostředky improvizované a individuální ochrany. Ukrytí s využitím ochranných vlastností budov.

Možnosti vzniku požáru. Nebezpečí manipulace s ohněm. Statistika požární prevence. Věnovat pozornost aktuálnímu ročnímu období (Vánoce, čarodějnice, grilování, ...). Zásady opuštění domu nebo bytu.

Zásady správného chování při požáru. Nebezpečí zplodin hoření (3 ze 4 úmrtí jsou následkem udušení). Únikové cesty ve veřejných budovách (evakuační výtah).

Informace o PHP, požární sprej, hydrant. Autonomní požární hlásič (nejvíce úmrtí při požáru je v noci - kdy spíme) a detektory plynů. Jak vypadají, k čemu slouží. Způsob použití v objektu, nebo u dopravního prostředku. Hašení hořících potravin na sporáku – hořící olej.

Kontrola plynových spotřebičů a spalinových cest (komínů).

Diskuze.

Příloha

Vybrané programy podporované nebo realizované HZS ČR

Asociace „Záchranný kruh“

Specifickým cílem Asociace Záchranný kruh je vybudovat systém podpory v oblasti všeobecné bezpečnosti, ochrany obyvatelstva a životního prostředí před katastrofami a mimořádnými událostmi, v oblasti zdravotní přípravy a přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci, v oblasti krizové připravenosti, humanitární a jiné sociální pomoci (zdroj: Stanovy Asociace „Záchranný kruh“). V rámci plnění tohoto cíle byl vytvořen Integrovaný program s názvem „Záchranný kruh“. Projekt je komplexní rozvojový nástroj logicky propojených a vzájemně podmíněných investičních a neinvestičních projektů, jež dohromady vytváří významné synergické efekty. V rámci Integrovaného projektu Záchranný kruh bylo realizováno již několik významných dílčích projektů, z nichž nejvýznamnější jsou projekty „Internetový bezpečnostní portál“, Chraň svůj svět, chraň svůj život, „Včas umět a znát je napořád“, „Záchrana života realitou“, „Bezpečnostní informační systém pro města a obce“.

Z dosavadní činnosti a realizovaných dílčích projektů vznikla řada vzdělávacích materiálů a pomůcek, které jsou určeny pro systematické vzdělávání pedagogů, dětí a žáků, ale i obyvatelstva jako takového. Tyto materiály jsou volně dostupné pro v rámci celé republiky na internetovém bezpečnostním portálu www.zachrannykruh.cz.

V rámci spolupráce s Asociací „Záchranný kruh“, je možné plně využívat portálu „Záchranný kruh“ a výstupů dílčích projektů jako jsou interaktivní multimediální učebnice, grafické materiály v elektronické podobě (pexeso, obrázky), pracovní listy pro mateřské i základní školy, testovací systém, výuková videa, předvádění výukových materiálů, deskové hry, či další vzdělávací a metodické materiály.

Program Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva

Cílem preventivního projektu je pomocí odborně vyškolených instruktorů, z nichž většinu tvoří profesionální a dobrovolní hasiči, předat dětem ve dvou věkových rovinách školního života důležité informace z oblasti prevence před mimořádnými událostmi. Prostřednictvím výukových besed a preventivních materiálů vzbudit v dětech vztah k dané problematice, naučit je, jak mimořádným událostem předcházet, základním principům ochrany a chování v případě vzniku mimořádné události. V optimálním případě dojde k předání informací pomocí výukových besed a preventivních materiálů přes děti i na rodiče.

Podstatou preventivního programu je vzájemná důvěra a neustálá komunikace mezi přednášejícími instruktory a dětmi. V průběhu výuky přednášející směřují k vytvoření kamarádské atmosféry, pomocí níž se pak děti stávají její aktivní součástí.

Školení instruktorů je realizováno ve spolupráci hasičských záchranných sborů krajů a spolku Citadela Bruntál (www.hasik.cz/citadela/). Instruktoři jsou na školení seznámeni se specifiky předávání informací z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, environmentálního vzdělávání a ochrany životního prostředí a dalších problematik této věkové skupině dětí. Citadela Bruntál za tímto účelem zároveň zpracovává materiály zaměřené na výše uvedené cíle. Materiály jsou určeny pro děti, mládež, pedagogické pracovníky i další odbornou a laickou veřejnost. Instruktoři pak mohou tyto materiály při dodržení stanovených pravidel v rámci projektu využívat.

Program "Vaše cesty k bezpečí"

Program HZS Jihomoravského kraje, jenž vznikl v roce 2008 ve spolupráci s Krajským ředitelstvím policie Jihomoravského kraje a Diecézní charitou Brno. Jsou zde zahrnuty 3 okruhy témat - ochrana obyvatelstva, požární prevence a bezpečnost občana. Je určen především dospělé populaci. Některá z témat jsou přeložena do cizích jazyků (anglický jazyk, německý jazyk). Více k nalezení na webových stránkách <http://www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci>.

Příprava invalidních osob a osob se zdravotním postižením

Programy pro tuto skupinu obyvatelstva se rozbíhají zejména v posledních letech. HZS ČR při předávání informací úzce spolupracuje s konkrétními NNO a pro postižené občany pořádá besedy, instruktáže a přednášky.

Příprava seniorů

Skupina, jež má vzrůstající podíl ve společnosti, vyžadující specifický přístup. Výhodou je, že o problematiku ochrany obyvatelstva jeví velký zájem. Pro seniory jsou nejčastěji pořádány přednášky a besedy, které jsou uzpůsobeny potřebám a prostředí, v kterém se senioři pohybují.

Požární ochrana bezdomovců

HZS ČR vyvíjí aktivity požární prevence v oblasti řešení problematiky bezdomovectví. Tato aktivita spočívá ve vyškolení prostředníka, který provádí terénní práci mezi klienty (bezdomovci) a poučuje je o nebezpečí požáru.

Spolupráce se spolkem Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

Významnou organizací, která se také této výuce věnuje je Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, které má po celé České republice 3 464 kolektivů mladých hasičů, o které se stará cca 6 000 dospělých vedoucích. Tyto kolektivy navštěvují děti od 6 let. Členové ve věku 6-11 let se učí formou her a to jak správně přivolat hasiče, rozdělení hasičích přístrojů a jejich použití, první pomoc atd. Členové ve věku 11-15 let jsou seznámeni s činnostmi – jak se správně chovat při požáru v domě, jak se chovat při vzniku mimořádné události, orientace v přírodě, obsah evakuačního zavazadla a další.

Vedoucí kolektivů spolupracují při výchově ostatních dětí se základními školami. Předávání informací je založeno na formě komunikace mezi dětmi, tedy členy Sdružení a dětmi ze základní školy. Vedoucí kolektivů ve spolupráci se základní školou pořádají ukázky své činnosti, kde děti předvádí svým vrstevníkům, co se vše naučili ve Sdružení hasičů.

Program Hasiči pro školy

Projekt pro podporu vzdělávání v oblasti Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Je určený pro 2. stupeň základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Pro každý ročník je vytvořeno 5 hodin z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva (celkem tedy 20 výukových hodin). Součástí každé hodiny je interaktivní prezentace, pracovní list pro žáky a metodická příručka pro učitele. Materiál plně reflektuje závazné požadavky na výuku dané problematiky, zároveň je logickou a odbornou součástí komplexního vzdělávacího rámce vzdělávání na základních školách. Projekt vzniká ve spolupráci HZS Zlínského a HZS Ústeckého kraje za finanční podpory Ústeckého kraje. Je dostupný zdarma pro všechny školy v České republice.

Spolupráce s Centrem pro bezpečný stát

Centrum pro bezpečný stát o. s. realizuje projekt Ochrana obyvatel. Cílem projektu je zlepšit informovanost občanů o tom, co dělat v krizových situacích. V rámci projektu byla vydána, za

odborné spolupráce MV-GŘ HZS ČR, odborné gesce Policejního prezidia ČR a Katedry urgentní medicíny a medicíny katastrof Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, účelová publikace „Co dělat...“ – aneb Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí, která byla cestou HZS krajů distribuována v minulých letech do všech základních, středních a vyšších odborných škol po celé ČR.

Další činností, na které MV-GŘ HZS ČR se sdružením spolupracuje, je tvorba learningu pro učitele, který komplexně zahrne problematiku OČMU (texty, metodické listy, pracovní listy atd.). Současně s tím byl vytvořen portál www.ocmu.cz, který pedagogům sdružuje informace z dané problematiky.

Organizace současně připravuje naučný software a točí výukové klipy.

Přehled základních norem legislativní a nelegislativní povahy ve vztahu k dotčeným orgánům

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí právní předpisy
- Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 281/2001 Sb., kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění vyhlášky č. 237/2003 Sb.
- Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.
- Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 – usnesení vlády ČR ze dne 23. října 2013 č. 805

- Zpráva o stavu ochrany obyvatelstva v České republice 2015 – usnesení vlády ČR ze dne 2. prosince 2015 č. 977
- Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky – usnesení vlády ČR ze dne 11. ledna 2010 č. 37
- Bezpečnostní strategie České republiky – usnesení vlády ČR ze dne 8. září 2011 č. 665
- Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky k realizaci preventivně výchovné činnosti u Hasičského záchranného sboru České republiky č. 6 ze dne 4. února 2015